

MAĞUSA'DA DİNİ HAYAT

*Emine YILDIRIM**
*Ali COŞKUN***

ÖZET

Kuzey Kıbrıs'ın Mağusa kentinde yaşayan gençlerin dini ve sosyal hayatı, teorik ve pratik yöntemler kullanılarak incelenmiştir. Bu amaçla hazırlanan anket formunda; dini yaşantı, inanç, ibadet ve davranışları betimleyici sorulara yer verilmiştir.

Bu çalışma giriş bölümünden sonra üç bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın giriş bölümünde konunun amaç ve önemi, hipotez ve varsayımları ile sınırlıkları hakkında genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölüm; "Teorik Çerçeve" başlığı altında, "Kıbrıs Hakkında Genel Bilgiler" ve "Temel Kavramlar" olmak üzere iki ana başlık ve alt başlıklardan oluşmaktadır. İkinci bölümde araştırma metodu ve teknikleri, evren ve örneklem, bilgi formunun hazırlanması ve uygulanması ile verilerin toplanması ve yorumlanması sürecine dair genel bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise anket formunun analiz ve bulgularından elde edilen sonuçlar yer almaktadır. Son olarak sonuç, kaynakça ve eklere yer verilmiş, anket formu eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din, Ateizm, Sekülerleşme, Modernizm, Postmodernizm, Kutsalın Dönüşü

RELIGIOUS LIFE IN FAMAGUSTA

ABSTRACT

Theoretical and practical methods were used in order to examine religious and social life of young people who live in Famagusta. A survey prepared for this purpose has been applied to a sample group of people. Questionnaire Form includes questions about religious life, belief, prayers and behaviours.

This work consists of three chapters with the exception of introduction. Introduction gives general information about the study's aim and importance, hypothesis –assumptions and its restrictions. The First chapter consists of two main titles and subtitles under the title of Theoretical Frame. "General Information about Cyprus" and "Basic Notions" are the two main headings of the first chapter. Research methods and technics, population and sample, preparation and application of the verse form, reports on data collecting and interpretation appear in the Second Chapter. The Chapter Third tackles with the results of the survey analyze and findings. Lastly, conclusion comes with the bibliography, appendix, survey form.

Key Words: Religion, Atheism, Secularization, Modernism, Postmodernism, The Return of The Holy (sacret)

* Marmara Üniversitesi SBE Din Sosyolojisi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, eminent.pirlantayezdan@gmail.com

** Prof. Dr., Marmara Üniversitesi SBE Din Sosyolojisi Bölümü Öğretim Üyesi, alicoskun64@hotmail.com

GİRİŞ

Din sosyolojisinin konusu kısaca, “toplumun ortaklaşa dini hayatının, din ve toplum münasebetleri ve bu münasebetlerden doğan etki ve tepkilerin ve dini grupların incelenmesidir[†]. Böylelikle dinin, toplumsal hayat üzerindeki rolünü, sosyolojik prensip ve teorilerle tasvir edebilir ve anlayabiliriz[‡]. Zira din bir yandan toplumun kutsalla olan ilişkisini düzenlerken diğer yandan da toplumsal değerlerin oluşmasında, sosyal ilişkiler ve ahlaki normların şekillenmesinde en etkili faktörlerden biridir. Bu nedenle din sosyolojisinde konu olarak şehir, kasaba ve köylerin, sosyal yaşayışı ile dini inanç ve tutumlarının karşılıklı etkileşimi ve bunların üzerinde etkili olan faktörler incelenmektedir. Din-toplum ilişkileri sosyal hayat araştırmalarında din sosyologları için ilginç bir konu olma özelliğindedir. Zira nasıl ki birbirinden oldukça farklı olan ülke ve bölgelerdeki köy, kasaba ve şehirlerde antropoloji, etnoloji ve sosyoloji gibi alanlarda araştırmalar yapılıyorsa, bu bölgelerde din sosyolojisi alanında da araştırmalar yapılmaktadır.

Alan araştırması yapılmasında temel amaç, din ve toplum arasında mevcut bulunan ilişkiler ve yine onlar arasında var olan karşılıklı etkileşim şekillerini incelemektir[§]. Her ne kadar din toplum ilişkilerine yönelik çeşitli söylemler oluşsa da konunun tam anlaşılması için somut inceleme yapmak zorunludur. Bu nedenle yaptığımız alan araştırması, ortaya somut veriler koymamız açısından önem arz etmektedir. Genel olarak söylemler Kıbrıs’ta dini hayatın olmadığına yönelik olsa da bunu araştırma ve inceleme yapmadan iddia etmek doğru olmaz. Zira her insanın genetik yapısında inanç ve değerlerin var olduğu, tecrübelerle bilinen bir gerçekliktir. Bizler de bu tecrübelerle yönelik tezahürleri inceleyerek içsel olan duyguları somutlaştırıyoruz. Dolayısıyla halk arasında inanç noktasında ciddi bir sıkıntı olduğunu sanmıyorum. Sadece dini vecibelerin uygulanma noktasında bir takım eksikliklerin olabileceği kanaatindeyim.

Bu araştırmanın amacı ise “Kıbrıs’ta dini hayata yönelik, Mağusa kent merkezinde yaşayan 15-25 yaş aralığındaki gençlerin dini inanç, ibadet ve davranışlarının belirlenmesi ve buradaki dini hayat üzerinde sosyolojik bir araştırma yapmaktır. Bu araştırma ile amaçlanan; deneklerin dini yaşantıları ve eğilimlerini anket uygulaması doğrultusunda tespit ederek, din sosyolojisi için gerekli olan somut veriler elde etmek ve çıkan sonuçları sosyal açıdan yorumlamaktır. Bu araştırma,

[†] Ünver Günay, *Din Sosyolojisi*, İstanbul: insan yayınları, İstanbul, 2000, s.52

[‡] Hakkı Karaşahin, *Bir Batı Anadolu Kasabasında Dini Hayat: Gördes örneği*, Ankara: Birleşik yay., 2007, s.8

[§] Ünver Günay, *Din Sosyolojisi*, İstanbul: İFAV yay., 1995, s.35

çıkan somut veriler sonucunda buradaki gençlerin dini yaşantı boyutunu, inanç, tutum ve davranışlarını betimsel olarak incelememize olanak sağlaması açısından önemlidir.

Araştırmanın konu, amaç ve önemine değindikten sonra hipotez ve varsayımlara da değinelim.

Din kurumu, tarihi ve toplumsal alanda önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın ana varsayımına göre, her ne kadar toplum değişim ve dönüşüm süreçlerinden geçse de günümüzde dini inanç ve geleneklerin etkisi pratik olarak Kıbrıs'ta da devam etmektedir. Mağusalı gençler, dua okuma ve okutma, cenaze namazına katılma, ölüyü gömme vb. gibi İslam dininin kültürel hal almış adetlerine bağlıdır. "Mağusa'da dini hayat var mıdır, yok mudur?" gibi sorulara "yoktur" şeklindeki tahmini söylemlerin aksine Mağusa'da dini hayat vardır ancak aileler içerisinde bireyseldir. Dolayısıyla katılımcıların kendini dindar hissetme durumu ile ailelerinin dindarlık durumu arasında fark vardır.

Yan varsayımlara göre ise, dindarlık ile yaş, cinsiyet, medeni durum, öğretim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyler arasında anlamlı bir ilişki vardır. Erkeklerin dini düzeylerinin kadınlardan daha fazla olduğu, eğitim düzeyi yüksek olanların düşük olanlara göre daha fazla dine bağlı oldukları, Mağusa bölgesindeki gençlerin dini yaşayışlarının diğer bölgelerden gelenlere göre daha yüksek olduğu ve din/komşuluk ilişkileri bağlamında İslam dininin olumlu etkisi olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmanın kapsam ve sınırlıkları ise çalışma alanı olarak seçilen, Mağusa kent örneklemeyle ilgili olup, gençlerle sınırlandırılmıştır. Ayrıca Mağusa'daki gençlerin dini tutum ve davranışlarını ölçmeye yönelik olarak hazırlanan bu çalışmanın sonuçları, kullanılan ölçeğin ölçme kapasitesi ile sınırlandırılmıştır.

1. KIBRIS HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Kıbrıs'ın coğrafi durumu matematik ve özel konum olarak iki şekilde ifade edilir. Matematik konumu itibarıyla Kıbrıs; dünya haritası üzerinde Kuzey Yarım Küre'de ve başlangıç meridyeninin doğusunda yer almaktadır. Özel konumu itibarıyla da Kıbrıs bir Ortadoğu ülkesidir.

Kıbrıs'ın jeolojik açıdan yer şekilleri, iklim ve bitki örtüsü incelendiğinde, onun Anadolu'nun bir parçası olduğu** ve özellikle bilimsel araştırmalar sonucunda İskenderun ve Hatay havzasının bir devamı olduğu†† tespit edilmiştir.

Kıbrıs yeryüzü şekilleri bakımından genel olarak dağlar, ovalar ve kıyı şeridi olmak üzere üçe ayrılır. Adada, doğu-batı yönlü iki dağ sırası vardır. Bu dağlardan biri KKTC sınırları içerisindeki Beşparmak Dağları, diğeri ise Güney Rum Kesimi

** Ahmet Gazioğlu, Yavru Vatan Kıbrıs, Lefkoşa: Hür Fikir Yayınları, 1960, s.5

†† Volkan Nurçin, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Örgün ve Yaygın Din Öğretimi Tartışmaları", Yüksek Lisans Tezi, Konya: 2012 s. 8

sınırları içerisindeki Trodos (Olimpos) Dağlarıdır. Kıbrıs'ın en büyük ovası olan Mesarya'nın büyük bir bölümü Kuzey Kıbrıs sınırları içerisinde yer almaktadır. Kıbrıs'ın iklim ve bitki örtüsü Akdeniz iklimine sahip olduğu için makidir.

Kıbrıs'ın yüz ölçümü yaklaşık olarak 9251 km (kare)'dir. Kıbrıs adası 20 Temmuz 1974 Mutlu Barış Harekâtı sonrasında Türk ve Rum olmak üzere iki bölüme taksim edilince adanın %35.04'lük bir bölümü KKTC'ye, %59.55'lik bir bölümü de KRY'ye (Kıbrıs Rum Yönetimine) düşmüştür. Geriye kalan alanlardan %2.77'si İngiliz üslerinin kullanımına, %2.64'ü ise Ara Bölge'ye ayrılmıştır.

Kıbrıs'ın ekonomisi daha çok turizm, tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. KKTC'nin sanayisi, hammadde ve enerji kaynaklarının yetersizliği, ulaşım sektöründeki güçlükler, sermaye yetersizliği ve yetişmiş kalifiye elemanların azlığı ve ambargo gibi nedenlerle çok fazla gelişmemiştir. Buna karşılık ülkenin gerek jeopolitik konumu gerek se de coğrafi konumu nedeniyle turizmcilik gelişmiştir. Ancak yine de istenilen düzeyde değildir.

Kıbrıs'ın tarihi ise çok eskiye dayanmaktadır. Jeopolitik konumu nedeniyle yüzyıllarca çevre ülkelerdeki dönemin hâkim medeniyetleri tarafından işgale uğramış ve işgal güçleri tarafından buralarda çeşitli koloniler kurulmuştur. Adaya ilk işgaller genellikle ticari amaçlı yapılırken, sonraki işgaller daha çok siyasi amaçlı olmuş ve buralarda daha çok askeri üs bulundurmak ön planda tutulmuştur. Bu nedenle Kıbrıs'ın tarihini, siyasi bir tarih içerisinde ele almak mümkündür.

İlk ve ortaçağda Kıbrıs çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış, yeni ve yakınçağlarda ise sırasıyla Venedik (1489-1571), Osmanlı (1571-1878) ve İngiliz (1878-1960) hâkimiyetine girmiştir.

Venedik döneminde, adadaki Venedik yönetimi tarafından gerek Ortodoks veya farklı inançtaki halkların Katolik olmaya zorlanması ve birçoğunun hak ve özgürlüklerinin elinden alınarak işkence görmesi sonucunda Osmanlıdan yardım istemesi ve gerekse de Mısır'ın Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra, Anadolu-Mısır arası deniz yolunun Kıbrıs'tan geçerken Venedikli korsanlar tarafından sürekli tacize uğraması gibi nedenlerle, Osmanlı sefer düzenleyerek adayı hâkimiyeti altına almış ve buralarda üç yüz yıl sürecek olan Osmanlı adaletinin tesisini sağlamıştır (1571-1878). Ancak 1878 yılında Osmanlı-Rus savaşında, Osmanlı başarısız olunca, ada İngilizler tarafından geçici süreliğine kiralanmış olmasına rağmen İngilizler daha sonra bu anlaşmayı feshedip kendi çıkarları doğrultusunda adayı işgal etmişlerdir. Böylece Kıbrıs Adası İngiliz Sömürge Yönetimi'ne (1878-1960) girmiştir. Daha sonraki süreçlerde ise egemenliği İngilizlerde olmak kaydıyla Müslüman ve gayrimüslimlerden (Rum) oluşan ortak bir cumhuriyet (Kıbrıs Cumhuriyeti) kurulmuştur (1960-1983). Rumlar arasında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimini Makarios kazanarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı olmuştur.

Cumhurbaşkanlığı muavinliğine ise gösterilen tek aday Dr. Fazıl Küçük getirilmiştir. Ancak iki taraf arasında gerek Kıbrıs'ın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü ve gerek se de anayasa düzenini ve güvenliğini tanımaya yönelik çeşitli antlaşmalar yapılmasına rağmen, Rumların yapılan birçok antlaşmayı ihlal etmesi ve AKRİTAS planı kapsamında oluşturulan çeşitli örgütlerin adayı kana bulaması sonucu 1974 yılında Türkiye tarafından Türk Silahlı Kuvvetleri aracılığıyla, adada barışı sağlamaya yönelik harekât düzenlenmiş ve böylece ada ikiye bölünerek her iki toplumun da huzur içinde yaşaması için bu günkü sınırlar çizilmiştir^{††}. 15 Kasım 1983'te ise KKTC resmen ilan edilmiştir.

2. DİN VE DİNİ HAYATIN OLUMSUZ ETKİLENME SÜREÇLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Din, ilk insan Âdem'den günümüze kadar gelmiş olan sosyal bir gerçekliktir. Tıpkı dil gibi din de insanlık tarihinin başlangıcından itibaren insanla birlikte var olmuştur. Bu nedenle din, gerek bireysel gerek de toplumsal olarak insan hayatında önemli bir yer tutmaktadır.

Dinler genel olarak insanların kutsalla olan ilişkisini güçlendirmeyi ve bu doğrultuda insanlarda istendik tarzda davranış değişikliği meydana getirmeyi hedefler. Ancak kutsal kabul edilen bazı dinlerin hükümlerinin insanlar tarafından değiştirilmesi ve tahrif edilmesi, dini hayatların da değişikliğe uğramasına neden olmuştur. Bu gibi durumlara örnek verecek olursak Batı'nın geçirdiği dini hayat evrelerine ve bu süreçlerde oluşum gösteren felsefi akımlara bakmak yeterli olacaktır.

Dini hayatın olumsuz etkilenme süreçlerinden birisi Ateizmdir. Ateizm Batı Hristiyan dünyasında Rönesans ve Reform hareketleri sonrası oluşmaya başlayan çeşitli felsefi akımlar içerisindeki bazı Ateist görüşlerin geliştirilmesiyle oluşan bir akım olup kesin olarak Tanrının varlığını reddetmesiyle bilinmektedir. Bu akım daha çok Batı'da ilgi görmüştür. Bunun nedeni Batı'nın inanç sisteminin yıpranmış olması ve kutsalla olan iletişimi sağlayamaz hale dönüşmesidir. Örneğin Hristiyanlık dininde, birbirinden çok farklı İncillerin yazılmasının da etkisiyle anlamsız, birbiri ile çelişen ifadelerle doldurulması, zamanla insanları çelişkilerden kurtulmanın yollarını aramaya ve doğru olanı sorgulamaya sevk etmiştir. Dolayısıyla Tanrının varlığına ve mahiyetine yönelik oluşan fikirler içerisinde çeşitli ateist görüşler de gündeme gelmeye başlamış ve toplumsal hayatta ciddi dinsel problemlerin başlamasına neden olmuştur. Tezimde bu konunun "Psikanaliz Açısından Ateizm" başlığıyla bir incelemesini yapıp, dini reddetmeye neden olan görüşlerin altındaki tarihi ve psikolojik bağlantılara yer verdim.

^{††} KKTC MEB 10. Sınıf Kıbrıs Türk Tarihi, s. 56-65

Dini hayatın olumsuz etkilenme süreçlerinden birisi de Modernizm ve Sekülerleşmedir. Bu süreçler de zamanla ilk oluşum amaçlarından saparak farklı karakteristik bir yapıya dönüşmüşlerdir. Nitekim Batı'nın ilk filozoflarını incelediğimiz zaman onların bir yandan Endülüs İslam medreselerinden ders alarak, ilk zamanlar bilime engel olan Hristiyanlığı sorgulamaya başladığını, diğer yandan da yine o zamanlar Hristiyanlık dünyasında yasak olan bilimsel faaliyetlerin öncülüğünü yaparak Batı'nın Ortaçağ karanlığından sıyrılıp aydınlanma sürecine girmesine vesile olduklarını görürüz. Lakin bilimsel faaliyetler ve Papa'ya başkaldırı girişimleri zamanla toplumsal tezahürde dine başkaldırı olarak algılanmış, yeni dönem bilim adamları ve filozoflar tarafından ise tamamen din karşıtlığı şeklinde ifadesini bulmuştur. Dolayısıyla Batı'da teknik reformlar (Rönesans) yanında dinsel reform hareketleri de baş göstermiş ve bu hareketlerin etkisiyle Batı, köklü bir toplumsal değişim sürecine girmiştir. Sonraki dönemlerde yaşanan Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi neticesinde geline yeni döneme Modern Dönem denilmiş, 18. yüzyıldan itibaren ise modernleşme-ilerleme düşüncesine dayalı olarak sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel alanda çeşitli projeler üretmeye başlanmıştır. 'Modernlik Projesi' nin temel konuları ise genel olarak akılcılık, bireysellik ve sekülerlik üzerine bina edilmiştir^{§§}.

Seküler proje ilk etapta Batı'da kilise, papaz ve ruhban karşıtı olarak Hristiyanlığa karşı faaliyet göstermiş olmasına rağmen bu gibi kavramlar Batıda din kavramı ile özdeşleştikten, toplumsal tezahürde din (kutsal) karşıtlığı olarak algılanmış ve sonrasında ideolojik, sekülerist bir yapıya dönüşmüştür^{***}. Sonraki süreçlerde ise bu din karşıtı proje farklı dinsel özelliklere sahip ülkelerce de model alınmaya başlamış ve farklı dini inanca sahip hayatların olumsuz etkilenmesi ile neticelenmiştir. Zira kurumsal alanda Batı'yı model alan devletler, hangi dinden olursa olsun, kendi toplumlarının sekülerist ideolojilere maruz kalmasına ve dini hayatlarının değişmesine neden olmuşlardır. Oysaki Ortadoğu gibi bir coğrafyada din genel olarak İslam'dır ve bu din değil bilimsel faaliyetlere engel olmak, bilakis bilimi teşvik eder, ayrıca Seküler projedeki ruhban karşıtlığı zaten İslam dininde de mevcuttur. Dolayısıyla bu proje TC'de hayata geçtiği zaman İslam karşıtlığı gibi bir karaktere dönüştürülerek dini hayatların olumsuz etkilenmesine ve ahlaki çözümlerin yaşanmasına neden olmuştur. Ayrıca bu proje topluma din-bilim çatışması şeklinde lanse ettirilmiştir.

19. yüzyıl sonlarında teknolojinin ilerlemesi ile bilimin kendini sorgular hale gelmesi, dünyanın yeni bir dönüm noktası yaşamasına neden olmuştur. Bilimin ideolojik salt akılcılığı yerine akıllar olduğunun anlaşılması, tek ve geçerli bilgi

§§ Abdurrahman Kurt, **Din Sosyolojisi**, 1. Baskı, Bursa: Dora Basım Yayın, 2011, s. 182

*** Kurt, s.185, Ali Köse, **Kutsalın Dönüşü**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2014, s. 11-39

kaynağının sadece akıl olmadığı, aynı zamanda sezgi^{†††} ve vahiy gibi bilgi kaynaklarının da olduğunun farkına varılması ve bilgi teknolojilerinin gelişmesi ile de bilimsel verilerin yetersizliğinin anlaşılması ile gelinen noktada bu yeni döneme Post-modern Dönem denilmiştir. Özellikle Modern dönemde meydana gelen ruhsal problemler ve çözümü için aranan şifa ve yeni dinsel arayışlar gibi durumlar sonucunda modern dönem ve dinsiz hayata olan inanç sarsılmış, Batıda dinsel arayışlar ve yeni dini hareketlerin artması^{†††} ile de dine (kutsala) dönüşün gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Post-modern dönemde ise din ile modernizm uzlaşmış, din-bilim çatışması sona ermiştir^{§§§}.

Müslüman toplumlarda ise İslam inanç sistemi bu gibi süreçlerde ciddi bir yok olma durumuyla karşılaşmamakla birlikte, Türkiye’de ve Kıbrıs’ta belli bir dönem içerisinde sekülerleşme daha çok kurumsal alanda laiklik perdesi altında uygulanmıştır. Belli dönemlerde, kurumsal alan dışında halk dini hayatına ait pratiklerini devam ettirmiştir. Ancak son dönemlerde anavatan Türkiye kurumsal alanda dini hak ve özgürlükler alanında genişleme imkânına kavuşmuş, Kıbrıs’ta da dini hak ve özgürlüklerin genişletilmesine yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır.

3. KUZEY KIBRIS’TA DİNİ HAYAT

Kuzey Kıbrıs’ta dini hayata dair bilimsel bir görüş ifade edebilmek için sosyolojik araştırma yapmak şarttır. Bu maksatla Kuzey Kıbrıs’ta dini hayatın olup olmadığına yönelik araştırma yapabilmek için nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket tekniği kullanılmıştır. Anket çalışması yapmak üzere örneklem olarak belirlenen Mağusa kent merkezinde, 15 ve 25 yaş ve bu yaşlar arasındaki gençlere, dini tutum ve davranışlarını ölçmeye yönelik anket uygulanmış ve ortaya çıkan istatistiksel veriler taranarak varsayımlar test edilmiştir. Bu teknikler vasıtasıyla olayların dış görünüşlerinden, içteki anlamlı bütünlerine nüfuz edilerek öze inilmiş ve ortaya çıkan zihinsel verilerle somut sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu araştırma için kullanılan anket formu 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; yaş, cinsiyet, aile ve dindarlık gibi deneklerin olgusal durumuna yönelik sorular, ikinci bölümde ise deneklerin dini eğilim durumuna yönelik sorular sorulmuştur. İkinci bölüm de kendi içinde üç bölüme ayrılmakta; ilk bölüm imanın şartlarına, ikinci bölüm İslam’ın şartlarına, üçüncü bölüm de bir takım dini pratiklere yönelik sorulardır.

Dağıtılan 300 anket formundan 270’i geri dönmüştür.

^{†††} Aytekin Yılmaz, *Moderninden Postmoderne Siyasal Arayışlar*, Ankara: Vadi Yayınları, 1996, s. 112

^{†††} Ali Köse, *Milenyum Tarikatları*, 1. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2011, s. 16

^{§§§} Ali Coşkun, *Din Antropolojisi*, 1. Baskı, İstanbul: Kesit Yayınları, 2014, s.94-95

İlk olarak deneklerin olgusal durum analizi yapılmış ve bu kapsamda katılımcılara cinsiyet, yaş, medeni durum, yaşadığı çevre, eğitim durumu, ekonomik düzeyi, aile yapısı, din ile ilgili görüşleri ile dini tercihleri ve dini eğitim alma durumu, mezhebi, Fatiha suresini ezberden bilip bilmediği, dini bilgi edinmek amacıyla internet üzerinden araştırma yapıp yapmadığı, dini bilgiyi araştırma yöntemleri, komşuluk ilişkileri, inanç ve yaşayış olarak kendilerini nasıl tanımladıkları ile ilgili sorular sorulmuştur.

Anketin olgusal duruma yönelik verilere göre, ankete katılan bireylerin %43.7'si erkek, %56.3'ü kadın olup, katılımcıların yaş aralığının minimum değeri 15, maksimum değeri 25 yaştır. Ankete katılanların 196'sı öğrenci, 17'si işçi, 16'sı memur, 12'si diğer işlerde, 9'u işsiz, 7'si zanaatkâr, 6'sı ev hanımı, 3'ü esnaftır. Katılımcıların eğitim durumuna bakarsak 101 tanesi yüksekokul, 128 tanesi lise ve dengi okullar, 14'ü diğer, 19'u ortaokul, 6'sı ilkokul mezunudur. Dolayısıyla ankete katılanların büyük çoğunluğunu öğrenciler oluşturmaktadır.

Katılımcıların dini hayatlarının oluşmasında din eğitimi oldukça önemlidir. Zira eğitim, doğrudan veya dolaylı olarak kişilerin olaylara bakış açısını ve çevreyi algılamasını etkilemektedir****. Bu kapsamda katılımcıların dini eğitimi nereden aldıklarına ilişkin bir takım düzey belirleyici sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara %31.5'i "Ailemden", %18.5'i "Cami veya Kur'an Kursu", %12.2'si "Kendi çabam ile", %2.2'si "Yaygın eğitim/Dini sohbet seminerlerden" %1.9'u "Arkadaşlar ve çevremden" yanıtı vermiş, %16.7'si ise herhangi bir dini eğitim almadığını belirtmiştir. Bu tablo genel olarak ankete katılan Mağusa'lı gençlerin şu veya bu şekilde bir yerlerden dini eğitim aldıklarını göstermektedir.

Katılımcılara sorulan "Din ile ilgili görüşünüz nedir?" sorusuna alınan cevaplara ilişkin bulgularda ise 270 kişiden 200'ü %74.1 oranında "Din Allah tarafından konulmuş, hem dünya hem ahiret düzenidir" yanıtı vermeleri gösteriyor ki Mağusa'lı gençlerin Allah'a ve ahiret gününe olan inançları yüksektir.

Deneklerin dini eğilim durumlarını tespiti yönelik verilerin bulunduğu ikinci bölümün ilk kısmında ise Allah'ın varlığına, meleklerle, kitaplara, peygamberlere, kadere, kıyamet ve ahiret gününe, hesap gününe, cennet ve cehennem varlığına ilişkin sorular sorulmuş ve çıkan sonuçlarda deneklerin İslam inanç esaslarına büyük ölçüde tamamen inandıkları görülmüştür. Şüphelerim var ve kararsızım diyenlerin oranı ise oldukça düşük çıkmıştır.

Anket çalışmasının ikinci bölümünün ikinci kısmında deneklere namaz, Ramazan orucu, zekât, hac gibi İslam'ın şartları ile ilgili sorular sorulmuştur.

**** Halil Aydınalp, Gerede'de Dini Hayat, 1. Baskı, İstanbul: Gerede Belediyesi Kültür Yayınları, 2012, s.178

Katılımcıların verdiği cevaplara göre bütün namazları kılanların ve sadece Cuma namazlarını kılanların oranı, ara sıra kılanlar ve hiç kılmayanların oranından düşük çıkmıştır.

Bireylerin Ramazan ayında oruç tutma durumları ile ilgili edinilen verilere göre, Ramazan orucunu tutanların oranı, oruç tutmayanların oranına göre oldukça yüksek çıkmıştır.

Katılımcıların zekât verme durumlarına ilişkin alınan cevaplarda zekât verenlerin oranı, zekât vermeyenlerin oranından yüksek çıkmış, az miktarda da zekâtın ne demek olduğunu bilmeyenlere rastlanmıştır.

Hac konusunda da, hacca gidenlerin oranı düşük olmakla birlikte ileride hacca gitmek isteyenlerin oranının neredeyse yarı yarıya olduğu görülmüş, az miktarda “hacca gitmektense fakirlere yardım ederim” diyenlere de rastlanmıştır.

Katılımcıların dini yaşayışlarına ilişkin bulguların olduğu anketin son kısmında ise deneklere kurban ibadeti, teravih namazı, Kur’an’ı Kerim okuma, Mağusa’da dini yaşayış durumu, dini törenlere katılma durumu ve dini hayatın zayıflığına dair tutumlar test edilmiştir.

Kurban ibadeti kapsamında katılımcılara “Aşağıdakilerden hangisi kurban ibadeti konusundaki düşüncenizi en iyi şekilde ifade eder?” sorusu sorulmuş ve bu soruya katılımcıların büyük çoğunluğu “Kurban bir ibadettir ve şartlarını taşıyan her Müslüman’ın yapması gerekir” cevabını vermiştir. Kurban kesmediklerini ama kesmek istediklerini belirtenlerle kurbanı gereksiz bulanlar ve kurban kesmek yerine fakire yardım etmeyi tercih edenlerin oranı oldukça düşük çıkmıştır.

Teravih namazı kılma konusunda katılımcılara “Hangisi teravih namazı ile ilgili tutumunuzu açıklıyor?” sorusu sorulmuş ve bu soruya alınan cevaplar doğrultusunda teravih namazı kılanların oranının hiç kılmayanlara oranla daha yüksek olduğu test edilmiştir.

Kuran-ı Kerim’i okuma durumu kapsamında “Kur’an-ı Kerimi okuma ile ilgili durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?” sorusu sorulmuş ve alınan cevaplar doğrultusunda Kuran okumayı bilmeyenlerin oranının, Kuran okuyanlardan yüksek olduğu gözlemlenmiş, ayrıca çok az miktarda Kuran okumak istemeyenlere rastlanmıştır.

Mağusa’da dini yaşayış durumuna ilişkin, katılımcılara “Size göre Mağusa ilçesinde dini yaşayış genel olarak nasıldır?” sorusu sorulmuş ve bu soruya en çok “Eskiden daha iyiydi” yanıtı alınmıştır. Ayrıca verilen diğer yanıtların yüksekten düşüğe doğru oransal sırası “Hiçbir zaman iyi değildir”, “Diğer”, “Eskiye göre şimdi daha iyi” ve “Her zaman iyidir” şeklindedir.

Dini törenlere katılma durumuna ilişkin katılımcılara “Toplumsal hayatınızda önemli bir yeri olan dini törenlere katılır mısınız?” sorusu sorulmuş ve bu soruya verilen cevaplardan her zaman ve ara sıra katılanların genel oranı, hiç katılmayanlara oranla oldukça yüksek çıkmıştır.

Dini hayatın zayıflığına dair tutumlar kapsamında katılımcılara “Toplumumuzda dini yaşayışın giderek zayıflamakta olduğu görüşüne katılıyor musunuz?” sorusu sorulmuş, katılımcıların bu görüşe ne derece katılıp katılmadıklarına yönelik düşünceleri test edilmiştir. Elde edilen verilere göre ise bu görüşe tamamen katılanlarla katılanların oranı, hiç katılmayanlar, katılmayanlar ve kararsızların oranından yüksek çıkmıştır.

Son olarak cinsiyet, yaş ve eğitim gibi değişkenlerin ibadet ve namazla olan ilişkisine, doğum/yeri dindarlık ilişkisine ve din/komşuluk ilişkilerine yönelik çapraz tablolara yer verilmiştir.

Cinsiyet/Namaz ibadetini yerine getirme şekli arasındaki ilişkiye göre bütün namazlarını kılan 28 kişiden 19 kişi erkek 9 kişi kadındır. Sadece cuma ve bayram namazlarını kılan 40 kişiden 34’ü erkek 6’sı kadın, ara sıra namaz kılan 89 kişiden 29’u erkek 60’ı kadın, hiç namaz kılmayan 62 kişiden 23’u erkek 39’u kadındır. Bu soruya toplamda 105 erkek ve 114 kadın cevap vermiştir. Buna göre erkeklerin namaz kılma oranı kadınların namaz kılma oranından yüksek ve namaz kılmayan erkeklerin sayısının namaz kılmayan kadınlardan düşük olduğu görülmüştür.

Öğrenim durumu/Namaz ibadetini yerine getirme şekli arasındaki ilişkiye göre, bütün namazlarını kılan 28 kişinin arasında hiç ilkökul mezunu yok iken, 3 ortaokul mezunu 12 lise veya dengi okul mezunu, 10 yüksekokul/üniversite mezunu vardır. Aynı şekilde sadece Cuma ve bayram namazlarını kılanlardan 3’ü ilkökul, 4’ü ortaokul, 9’u lise veya dengi okul, 18’i yüksekokul/üniversite şeklindedir. Ara sıra namaz kılanlardan 2’si ilkökul, 6’sı ortaokul, 45’i lise veya dengi okul, 31’i yüksekokul/üniversite, hiç namaz kılmayanların ise 1’i ilkökul, 4’u ortaokul, 30’u lise veya dengi okul, 26’sı yüksekokul/üniversite mezunudur. Ayrıca diğer seçeneğini işaretleyenlerin dağılımı da tabloda ayrıca görülmektedir. Buna göre gençlerin öğrenim durumu yükseldikçe namaz kılma oranının yükseldiği gözlemlenmiştir.

Din/Komşuluk İlişkileri bağlamında sorulan “Komşularınızla ilişkileriniz hangi düzeydedir?” sorusuna yönelik seçeneklere “Komşularımızla görüşür yardımlaşırız.” diyen 176 kişiden 164 tanesi Müslüman, 3 tanesi Hristiyan ve 9 tanesi ise başka dindendir. Ayrıca “Komşularımızla sadece yardımlaşırız.” Diyen 18 kişiden 15’i Müslüman, 2’si Hristiyan ve 1 tanesi ise başka dindendir. “Komşularım ailem kadar yakındır.” Diyen 47 kişinin hepsi Müslümandır. “Komşularımı hiç tanımam.” diyen 22 kişiden 18’i Müslüman ve 4 tanesi ise Hristiyan’dır.

Doğum yeri/Dindarlık derecesi arasındaki ilişkisine yönelik verilere göre kendini çok dindar hisseden 25 kişiden 15'i Mağusa bölgesinde, 2 Lefkoşa bölgesinde, 1 kişi Güzelyurt bölgesinde ve 7 kişi ise yurtdışında doğmuştur. Aynı şekilde kendini normal dindar hisseden 132 kişiden 84'u Mağusa'da, 4'u Lefkoşa'da, 1'i Girne'de, 1'i Güzelyurt'ta 4'u Karpaz'da ve 38'i yurtdışında doğmuştur. Din ile biraz ilgim var diyen 82 kişiden 54'u Mağusa bölgesinde, 12'si Lefkoşa bölgesinde, 2'si Girne bölgesinde 1'i Karpaz bölgesinde, 13'ü yurtdışında doğmuştur. Din ile hiç ilgim yok diyen 24 kişiden 16'sı Mağusa bölgesinde, 4'u Lefkoşa bölgesinde, 1'i Güzelyurt bölgesinde ve 3'u de yurtdışında doğmuştur. Buna göre dinle hiç ilgisi olmayanların oranının oldukça düşük olması noktasında Mağusalı gençlerin dindar olduğu sonucuna varılmıştır.

SONUÇ

KKTC halkı genel olarak İslami bir kültürel kökten gelmektedir. Kıbrıs tarihine baktığımızda, Osmanlı dönemi öncesindeki Kıbrıslı Müslüman halk, İran, Suriye, Lübnan ve Mısır gibi çeşitli Arap ülkelerinden gelip adaya yerleşmişlerdir. Osmanlı döneminden itibaren ise adanın hem bozuk ekonomisini düzeltmek hem de ticari ve sanat alanında gelişmişlik düzeyini arttırmak amacıyla adanın boş kısımlarına iskân edilmek üzere Anadolu insanların getirilip yerleştirildiği gözlemlenmektedir. Kıbrıslı Müslümanlar, adaya Türklerin de gelmesiyle birlikte sayıca çoğalmış, farklı dinden insanlarla üç yüzyıl boyunca iç içe ve hoşgörü içerisinde yaşamışlardır. Ancak Fransız İhtilali'nden sonraki süreçlerde milli ideolojik akımların da etkisiyle dünya çapında patlak veren isyanlar, 1821 yılında Mora Yarımadasına sıçraması ile birlikte Kıbrıs'a da sıçramıştır. Bu tarihten itibaren Kıbrıs Rum halkı Müslüman halka karşı zulüm ve işkence uygulamış, kanlı eylemlerle birlikte toplu katliamlar yapmıştır. Daha sonra Kıbrıs, çeşitli nedenlerle mülkiyeti Osmanlı'da olmak üzere İngilizler tarafından (1878) kiralanmasının ardından Müslüman Kıbrıs halkı farklı nedenlerle İngiliz sömürge yönetimine girmiş, zamanla Osmanlı hoşgörüsünden yoksun olan İngiliz ve Rumlarla yaşamak zorunda kaldığından, dinsel açıdan zayıflama sürecine girmiştir. KKTC'nin ilanından sonraki süreçte ise Türkiye Cumhuriyetine bağlı olarak, yönetimin laik sisteme geçmesi ile birlikte kurumsal alanda dine ait birçok değer yasaklanması sonucu bir kısım halk geçim derdi çekmemek için inançlarını bir kenara bırakmak zorunda kalmıştır. İlerleyen dönemlerde ideolojik bir karaktere dönüşen sistem dolayısıyla adada din karşıtı bir politika izlenmiştir. Nitekim inancını yaşamak için direnen az miktarda Kıbrıslı aileler olmuş ise de, onlar da zamanla fişlenme gibi durumlar nedeniyle inançlarını bireysel alana itip içselleştirmişlerdir. Bu gibi nedenler sonucunda şimdiki gençlerin bir kısmı, ya ailesinden ve çevresinden dini eğitim almadığı için İslam dinine ait pratiklerden habersiz, ya da dini eğitim almakla birlikte farklı nedenlerden dolayı dine karşı ilgisiz olmaktadır. Ancak yine de gençlerin büyük bir çoğunluğu gerek aile ve çevreden, gerekse de teknolojinin ilerlemesi ve iletişim

dünyasının sunduğu avantajlarla dini değerlerini araştırıp öğrenmektedir. Anket sonuçlarından elde edilen verilere göre ise imanın ve İslam'ın şartlarını bilmeyen veya şüpheyile yaklaşan gençlerin varlığının düşük, şüphesiz iman eden gençlerin oranının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmamızdan elde edilen verilere bakılarak Mağusalı gençlerin komşuluk-insan ilişkileri-sosyal hayat bağlamında değerlendirilebilecek gündelik yaşam değişkenleri ve bunların yansımaları İslam dininin etkisinde şekillenmektedir. Sadece dinin gereklerini uygulama noktasında bazı yetersizlikler gözlemlenmektedir. Bu gözlem, varoluş temelindeki inanç ve inanma ihtiyacı olgusunun yoksunluğuna işaret değildir. Bu da gösteriyor ki KKTC'de İslam dininin temel öğretileri ankete katılan gençlerin çoğu tarafından bilinmektedir.

KAYNAKÇA

- Coşkun, Ali, *Din Antropolojisi*, 1. Baskı, İstanbul: Kesit Yayınları, 2014
- Fehmi, Hasan, *A'dan Z'ye KKTC Sosyal ve Ansiklopedik Bilgiler*, İstanbul: Cem Yayınevi, 1992
- Gazioğlu, Ahmet, *Yavru Vatan Kıbrıs*, Lefkoşa: Hür Fikir Yayınları, 1960
- Günay, Ünver, *Din Sosyolojisi*, İstanbul: insan yayınları, İstanbul, 2000
- Günay, Ünver, *Din Sosyolojisi*, İstanbul: İFAV yayınları, 1995
- Karavaşin, Hakkı, *Bir Batı Anadolu Kasabasında Dini Hayat: Gördes örneği*, Ankara: Birleşik yayınları, 2007
- KKTC Milli Eğitim Bakanlığı, *10. Sınıf Kıbrıs Türk Tarihi*, Ankara: Korza Yayıncılık, 2013
- Köse, Ali, *Kutsalın Dönüşü*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2014
- Köse, Ali, *Milenyum Tarikatları*, 1. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2011
- Kurt, Abdurrahman, *Din Sosyolojisi*, 1. Baskı, Bursa: Dora Basım Yayın, 2011
- Nurçin, Volkan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Örgün ve Yaygın Din Öğretimi Tartışmaları, *Yüksek Lisans Tezi*, Konya: 2012
- Yılmaz, Aytekin, *Modernden Postmoderne Siyasal Arayışlar*, Ankara: Vadi Yayınları, 1996